

Kunskapskrav 2013

LICENSIERINGSTEST
VÄRDEPAPPERSMARKNADEN

Innehåll

Inledning	4
Kunskapskravens bakgrund.....	4
Kunskapskravens syfte, målgrupp och utgångspunkt	4
Kunskapens omfång, relevans och kravgräns	4
Kunskapskravens uppbyggnad och funktion.....	4
Allmänt om sakinnehållet i kunskapskraven.....	5
Ändringar av kunskapskraven	5
Kunskapskravens utformning.....	5
Testets utformning baserat på kunskapskraven.....	5
Kognitiva nivåer	6
Delområde 1 – Sparande och placeringar	7
Sparandeformer, finansiella instrument och kapitalförvaltning	7
Derivat och aktielån	8
Försäkrings- och pensionssparande samt försäkringsförmedling	8
Alternativa investeringsstrategier (AIS).....	9
Skattefrågor	9
Delområde 2 – Handel och administration	10
Emissionshantering	10
Kontoföring, clearing och avveckling	10
Värdepappersinformation och prospekt	11
Depåhantering och efterföljande affärsredovisning	12
Handel med finansiella instrument.....	12
Börs- och marknadsplatsverksamhet.....	13
Delområde 3 – Finansiell ekonomi	15
Nationalekonomiska begrepp	15
Grundläggande förutsättningar på kapitalmarknaden	15
Tidsvärdet av kapital och ”priset på kapital”	16
Finansiell statistik.....	16
Grundläggande värdering av aktier, obligationer och derivatinstrument.....	16
Begreppen risk och avkastning	17
Definition av marknadsindex	17
Grunderna i portfölj- och kapitalmarknadsteorierna	18
Effekter av diversifiering, såväl nationellt som internationellt	18
Effektiva portföljer.....	18
Utvärdering av portföljer och fonder.....	19
Delområde 4 – Etik och sundhetsregler	20
Etik och moral	20
Normbildning på värdepappersmarknaden	20
Intressekonflikter m.m.	21
Mutor och bestickning.....	22
Penningtvätt och finansiering av terrorism	22
Marknadsmisshandlingar	23
Anmälningsskyldighet och förande av loggbok.....	23
Grundläggande kundskyddsregler.....	24
Delområde 5 – Regelverk på värdepappersmarknaden	26
Värdepappersrörelse	26
Lagen om investeringsfonder	26
Flaggning, bud och tvångsinlösen.....	27
Klagomålshantering	27

Avtal	27
Grundläggande regler om pantsättning	28
Civilrättsliga frågor och familjerätt	28
Bolagsrätt – Aktiebolagsrätt	28
Insättningsgaranti och investerarskydd	29

Inledning

Kunskapskravens bakgrund

SwedSecs vision är att förtroendet för värdepappersmarknaden ska vara högt. SwedSecs mission är att arbeta för höga kunskaper och regelefterlevnad hos anställda på värdepappersmarknaden. Detta sker genom licensiering. Licenskravet omfattar olika kategorier av anställda, med olika arbetsuppgifter och befattningar, inom de till SwedSec anslutna företagen.

Kunskapskravens syfte, målgrupp och utgångspunkt

Detta dokument syftar till att definiera den kunskap som krävs av den som ska genomgå SwedSecs licensieringstest. Förutom personal som förvaltar kunders finansiella instrument omfattas ett flertal andra kategorier anställda av licenskravet. Detta gäller bland annat compliance officers för svensk värdepappersverksamhet samt anställda med ansvar för kundhandel, egenhandel, back office, kapitalförvaltning, aktieanalys, corporate finance. (Reglerna om vilka som omfattas av licenskravet finns i SwedSecs regelverk.)

Kunskapens omfång, relevans och kravgräns

Kunskapskraven utgör en grundnivå av kunskap som alla licenshavare i ovan beskrivna krets måste ha, oavsett arbetsuppgifter och befattning. Detta hindrar givetvis inte att en anställds arbetsuppgifter och befattning kan medföra att den anställde behöver fördjupade och/eller ytterligare kunskaper utöver de som omfattas av dessa kunskapskrav.

I licensieringen ställs därför lika höga formella krav på alla som ska genomgå licensieringstestet. Testdeltagare måste uppnå minst 50 procent i godkänt resultat på varje delområde. Förutom kravgränsen på 50 procent på varje delområde måste testdeltagaren uppnå 70 procent i godkänt resultat på hela testet. Dessa kravgränser tillsammans betyder att den testdeltagare som är mycket kunnig på något eller några delområden och därmed uppnår hög andel godkänt totalt på testet till viss del kan kompensera för brister på andra delområden. Det innebär att testets krav tar hänsyn till det faktum att alla testdeltagare inte är, och därmed inte heller avkrävs vara, specialister inom alla fem delområden.

Kunskapskravens uppbyggnad och funktion

Kunskapskraven är uppdelade i delområden (faktaområden), i underrubriker och i mätpunkter. En mätpunkt specificerar vad testdeltagaren förväntas kunna inom ett relativt litet kunskapsområde. Varje uppgift som ingår i licensieringstestet är kopplad direkt till en mätpunkt i detta dokument.

Kunskapskraven ska fungera som stöd vid utformning av relevanta kursplaner och som underlag vid uppgiftskonstruktion. De ska dessutom ge överblick över vad som förväntas av en licenshavare. Det är varje utbildningsanordnares uppgift att tolka kunskapskraven och utifrån tolkningen forma en relevant och pedagogisk utbildning.

Allmänt om sakinnehållet i kunskapskraven

En licenshavare med godkänt licensieringstest har genom testet dokumenterad kunskap om förekommande finansiella instrument, om deras viktigaste egenskaper och risker. Licenshavaren känner också till hur finansiella instrument registreras, hanteras och omsätts samt de rättsliga ramverken för instrumenten. På samma sätt har han eller hon kännedom om hur arbetet bedrivs vid berörda institutioner, till exempel börser och clearingorganisationer. Vidare finns hos licenshavaren kunskap om finansiell ekonomi inklusive nationalekonomi. Inom detta kunskapsområde är värdering av finansiella produkter samt relationen mellan risk och avkastning centrala moment. Därutöver har licenshavaren kunskaper om hur regler och normer uppkommer, om grundläggande etiska riktlinjer och om uppförande- och sundhetsregler på värdepappersmarknaden. Slutligen har licenshavaren kunskap om många andra centrala regler som gäller för eller har kopplingar till denna marknad.

Ändringar av kunskapskraven

Mindre justeringar i kunskapskraven, till exempel omformuleringar, ändras löpande i dokumentet på SwedSecs hemsida (www.swedsec.se). Större förändringar, till exempel förflyttningar av mätpunkter mellan delområden, träder däremot i kraft en gång per år (1 januari). Ändringar av kunskapskraven publiceras på SwedSecs webbplats direkt efter fattat beslut. Det är varje enskild utbildningsanordnarens ansvar att kontinuerligt uppdatera sig med den senaste versionen.

Kunskapskravens utformning

Kunskapskraven är uppdelade efter delområden, underrubriker och mätpunkter. De fem delområden som ingår i licensieringstestet är:

1. Sparande och placeringar
2. Handel och administration
3. Finansiell ekonomi
4. Etik och sundhetsregler
5. Regelverk på värdepappersmarknaden

I tabellen har varje mätpunkt en definierad *kognitiv nivå*. Detta begrepp förklaras närmare under rubriken *Kognitiva nivåer*.

Testets utformning baserat på kunskapskraven

I testet ingår 20 ordinarie uppgifter från varje delområde. Testet består alltså totalt av 100 ordinarie uppgifter. Alla ordinarie uppgifter har genomgått en noggrann kvalitetskontroll i form av fakta-, kvalitets- och språkgranskning. Uppgifterna har dessutom utprövats och analyserats med statistiska metoder. Utprövningen sker genom att fem ännu ej godkända uppgifter från varje delområde ingår i testet utan att påverka slutresultatet. De svar som testtagarna lämnar på dessa uppgifter räknas inte med i resultatet utan lagras för statistisk analys. Testdeltagaren kan inte avgöra vilka uppgifter som är ordinarie och vilka som utprövas. Totalt besvarar alltså testdeltagaren 125 uppgifter varav 100 avgör testdeltagarens resultat.

För att godkännas på licensieringstestet måste en testdeltagare ha minst 70 % rätt totalt och samtidigt minst 50 % rätt på varje delområde. Möjlighet finns att endast tentera om underkänt delområde om kravet på 70 % rätt totalt har uppfyllts.

Kognitiva nivåer

Nedan beskrivs ett antal så kallade kognitiva nivåer. Nivåerna syftar till att beskriva vilken grad av komplexitet som uppgifter har.

Nivå	Förklaring
Känna till (K)	Testdeltagaren ska känna till och komma ihåg begrepp, definitioner och faktauppgifter.
Förstå (F)	Testdeltagaren ska förstå och kunna förklara olika samband och sammanhang.
Tillämpa (T)	Testdeltagaren ska kunna använda till exempel formler, regler, lagar och metoder.
Analysera (A)	Testdeltagaren ska kunna tolka, värdera, relatera till och dra slutsatser av den aktuella kunskapen.

Varje mätpunkt har en markering som definierar på vilken kognitiv nivå testdeltagaren ska ha den aktuella kunskapen. Nivån markeras med den första bokstaven i nivåns namn: K, F, T eller A. De kognitiva nivåerna hänger ihop och bygger på varandra. Om mätpunkten till exempel avser den kognitiva nivån *Analysera* kommer markeringar att finnas i kolumnerna för *Känna till*, *Förstå*, *Tillämpa* och *Analysera*. Det förutsätts alltså att om testdeltagaren kan analysera en kunskap så kan han/hon också tillämpa den och har förståelse för och känner till den.

Delområde 1 – Sparande och placeringar

Delområde 1 omfattar kunskap om olika sparformer, finansiella instrument och kapitalförvaltning i ett brett perspektiv. En licenshavare ska besitta och nyttja denna kunskap som referensram i sina kundrelationer. I praktiken innebär det kännedom om begrepp och definitioner samt grundläggande kunskap om olika finansiella instrument och hur dessa fungerar och berör värdepappersmarknaden. Förutom krav på rena minneskunskaper fordras i vissa centrala avsnitt även förståelse för sparandeprodukter och förmåga att tillämpa kunskaperna.

Eftersom flera av momenten inom området bygger på varandra är det en fördel om studier och inhämtande av kunskap kan ske i en logisk följd. Delmomenten anges i sammanställningen nedan. För att underlätta inläringen av relevant kunskap anges också mer specifikt de frågeställningar och delmoment som aktualiseras och som en licenshavare måste kunna inom varje delområde.

Sparandeformer, finansiella instrument och kapitalförvaltning

Denna underrubrik omfattar kunskap gällande olika sparandeformer, finansiella instrument och kapitalförvaltning. Licenshavaren ska kunna definiera olika värdepapper som förekommer på marknaden, förstå hur de olika instrumenten fungerar och förstå hur de kan påverka kundens portfölj. Vidare behandlas sparande i bank och olika former av obligations-sparande. Licenshavaren ska också känna till olika former av kapitalförvaltning och förstå hur olika sätt att förvalta påverkar kundens avkastning.

Vidare ska licenshavaren känna till hur fondsparandet är skyddat i samband med fondbolagets eller förvaringsinstitutets konkurs, dvs. att fondens tillgångar är avskiljda från fondbolagets och aldrig dras in i fondbolagets konkurs. Den licensierade ska även känna till hur fonder skiljer sig i detta avseende i förhållande till andra sparformer såsom obligationer och pensionsförsäkringar.

Licenshavaren ska vidare kunna vilka olika typer av fonder såsom aktie-, bland- och räntefonder samt olika typer av specialfonder som finns på marknaden. Kunskaper kring börs-handlade fonder, så kallade ETF:er, och hur de skiljer sig mot vanliga investeringsfonder är också viktigt. Licenshavaren ska förstå hur de olika fonderna fungerar i olika kundsituationer, vilka risker som är förknippade med de olika fondtyperna samt när det kan passa att man som placerare väljer vissa fonder relativt den risknivå som fonden innebär.

Licenshavaren ska vidare vara insatt i olika former av derivatprodukter och strukturerade produkter och känna till huvuddragen i Svenska Fondhandlareföreningens branschkod för strukturerade placeringsprodukter. Dessutom ska licenshavaren förstå skillnader vid olika typer av placeringar i certifikat, swappar, CDO:er och terminer m.m.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Banksparande	K		
Aktier och depåbevis	K	F	
Aktieobligationer	K	F	
Andra strukturerade produkter (certifikat m.m.)	K	F	
Konvertibler	K	F	
Obligationer och andra räntebärande instrument	K	F	
Allmän kunskap om fondsparande och olika fondtyper utifrån placeringsinriktning	K	F	
Aktiefonder	K	F	
Övriga fonder (räntefonder, blandfonder, hedgefonder, börshandlade fonder (ETF:er) m.m.)	K	F	
Några olika former av kapitalförvaltning	K	F	
Produktinformation till kund	K	F	

Derivat och aktielån

Denna underrubrik omfattar kunskap gällande olika derivatinstrument och hur de fungerar. Licenshavaren ska också veta när en kund kan ställa ut optioner, vilka krav som ställs av en clearingorganisation och vilka avtal som ska gälla. Aktielån och blankning tas också upp i detta delmoment.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Aktieoptioner och warranter	K	F	
Teckningsoptioner	K	F	
Indexoptioner	K	F	
Terminer (futures, forwards och liknande instrument)	K	F	
Aktielån och blankning	K	F	

Försäkrings- och pensionssparande samt försäkringsförmedling

Pensions- och försäkringssparande har blivit en allt viktigare del av hushållens totala sparande. Detta delmoment omfattar kunskap gällande olika pensionssparanden såsom premiepensionssparande, privat pensionsförsäkring, individuellt pensionssparande (IPS) samt sparande inom ramen för en kapitalförsäkring.

Licenshavaren ska även förstå och kunna förklara innebörden av de olika förvaltningsformerna traditionellt försäkringssparande respektive fondförsäkringssparande. Licenshavaren ska känna till skillnaderna mellan de olika pensionsformerna och hur de påverkar kundens sparande på kort och lång sikt. Vidare behandlas de olika efterlevandeskydd som förekommer samt hur försäkringsgivaren respektive kunden beskattas.

Den som förmedlar försäkringar (t.ex. föreslår en kapitalförsäkring) ska ha kunskap och kompetens för sina arbetsuppgifter. Närmare bestämmelser om kompetenskrav finns i Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om försäkringsförmedling (FFFS 2005:11). Många av de kunskapsområden som den anställde ska behärska enligt nämnda föreskrifter

behandlas i andra moment i licensieringstestet. I detta delmoment behandlas några frågor med specifik anknytning till försäkringsområdet.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Premiepensionssparandet	K	F	
Fondförsäkring, unit link	K	F	
Liv- och pensionsförsäkring (traditionell)	K	F	
Kapitalförsäkring, traditionell resp. unit link förvaltning	K	F	
IPS, Individuellt Pensionssparande	K	F	
Försäkringsförmedling och god försäkringsförmedlingssed	K	F	
Författningar om försäkringsförmedling och försäkringsrörelse samt försäkringsavtalsrätt	K	F	
Avtalspensionssparande	K	F	

Alternativa investeringsstrategier (AIS)

På kapitalmarknaden förekommer produkter som har avvikande avkastningsmönster än gängse produkter. Det kan till exempel vara onoterade aktier (private equity), fastigheter, råvaror eller olika typer av hedgefonder. För en placerare, och speciellt för en portfölj, kan inslag av dessa produkter drastiskt ändra avkastnings- och riskkaraktäristika för portföljen. Kännedom om dessa placeringars avkastnings- och riskkaraktäristika är viktiga att känna till för en licenshavare.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Syftet med alternativa investeringsstrategier (AIS)	K	F	
Utvärdering av AIS	K	F	

Skattefrågor

I detta område ingår att licenshavaren ska ha övergripande kunskap om det privata skattesystemet och vilka skatteeffekter olika typer av placeringar har för kunden.

Kapitalbeskattningen generellt och effekterna i kapitalvinstbeskattningen om ett instrument är marknadsnoterat eller ej är centralt för att förstå de fulla effekterna av en placering och de kvittningsmöjligheter som finns. I området ingår också skatteregler som har betydelse vid fondsparande och fondernas beskattning. En licenshavare ska också känna till och förstå hur beskattningen av investeringssparkontot sker och vilka tillgångar som är tillåtna. Dessutom ska licenshavaren känna till vilka tjänster som är momsbelagda respektive momsbefriade.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Beskattning av svenska aktier och fonder	K	F	
Beskattning av utländska aktier och fonder	K		
Kapitalbeskattning	K	F	T
Kapitalvinstbeskattningen	K	F	T
Investeringsparkonto - beskattning och tillåtna tillgångar	K	F	T
Momsfrågor m.m.	K		
Privatekonomi med hänsyn till skattesystemet	K	F	T

Delområde 2 – Handel och administration

Delområde 2 omfattar kunskap om handel och administration av finansiella instrument i ett brett perspektiv. En licenshavare ska besitta och nyttja denna kunskap som referensram i sina kundrelationer. I praktiken innebär det kännedom om begrepp, definitioner och grundläggande kunskap angående handel och administration av finansiella instrument samt hur dessa fungerar och berör värdepappersmarknaden. Förutom krav på rena minneskunskaper krävs i de flesta avsnitt även förståelse för hela kedjan från handel till administration av finansiella instrument och i vissa fall även förmåga att tillämpa dessa kunskaper.

Emissionshantering

I detta delmoment behandlas frågan om när en bolagsstämma respektive styrelse får besluta om en emission. Licenshavaren ska också förstå skillnaden mellan en ny- och fondemission, uppdelning av aktier (split) och sammanläggning av aktier (omvänd split) och hur dessa åtgärder påverkar antalet aktier, aktiekapitalet, börskursen samt värdet på innehavet. Vidare ska licenshavaren ha förståelse för vad som gäller för att delta i en nyemission. Slutligen i detta delmoment ska licenshavaren ha förståelse för de olika roller och ansvar som rådgivare, emissionsinstitut och kontoförande institut har vid en emission.

Mät punkt	Kognitiv nivå	
Bolagsstämmans respektive styrelsens roller vid emissioner m.m.	K	
Skillnaden mellan olika emissionsformer, ny- och fondemission, split och omvänd split, inlösen, aktieutdelningar	K	F
Anmälnings- och teckningsrutiner vid emissioner	K	F
Ett värdepappersinstituts olika roller vid emission	K	F

Kontoföring, clearing och avveckling

I detta delmoment ingår kunskap om de clearingorganisationer och centrala värdepappersförvarare som hanterar finansiella instrument på den svenska värdepappersmarknaden. På de flesta aktiemarknader inom Europa sker i dag clearing av affärer genom en s.k. central motpart eller CCP. Några exempel på sådana CCP:er är European Multilateral Clearing Facility (EMCF) och Euro CCP. För de aktieaffärer som genomförs på Nasdaq OMX Stockholm och Burgundy sker clearing genom EMCF. Efter normalt tre dagar från affärsdagen avvecklas affären slutligt genom en central värdepappersförvarare, och i Sverige är detta Euroclear Sweden (tidigare VPC). För börshandlade derivat sker inte bara handeln utan även clearing genom Nasdaq OMX Derivatives Markets i egenskap av central motpart. Om ett derivatkontrakt leder till leverans av de underliggande värdepapperen avvecklas kontraktet normalt genom den centrala värdepappersförvarare där den underliggande tillgången (exempelvis en aktie) kontoförs, t.ex. Euroclear Sweden.

Lagen om kontoföring av finansiella instrument (LKF) är grunden för Euroclear Sweden:s rätt att kontoföra finansiella instrument. Licenshavaren ska ha kunskap om vilka institut som kan bli kontoförande institut samt om de grundläggande bestämmelser som i övrigt gäller för

kontoföring. Vidare måste licenshavaren ha kunskap om Euroclear Sweden:s olika system och de vanligaste formerna av värdepapperskonton.

På motsvarande sätt ska licenshavaren känna till vad som menas med clearingverksamhet (inklusive det som i Sverige kallas för avveckling), vilka institut som kan antas som clearingmedlemmar samt också vara insatt i hur clearing och avveckling går till på den svenska marknaden. Licenshavaren ska även i övrigt känna till huvuddragen i de regler som gäller för clearingverksamhet enligt lagen om värdepappersmarknaden. Slutligen tas bokföring av affärer och likvidhantering upp i detta delmoment.

Rättsverkan vid kontoföring regleras i LKF och här ska licenshavaren ha tillämpade kunskaper angående till exempel registrering av ett förvärv. Vidare ska licenshavaren känna till reglerna i aktiebolagslagen om avstämningsbolag och om skyldigheter för svenska centrala värdepappersförvarare.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Kort översikt över clearingorganisationer och kriterier för clearingverksamhet	K		
Hanteringen av dematerialiserade finansiella instrument	K	F	
Grundläggande bestämmelser om kontoföring och registerhållning	K	F	
Kontoförande institut, clearingmedlemmar	K		
Rättsverkningar vid kontoföring	K	F	T
Värdepapperskonton och VPC-systemet	K	F	
Bokföring av affärer	K		
Likvidhanteringen och betalningar	K		

Värdepappersinformation och prospekt

Det finns regler om de noterade bolagens informationsgivning i lagen om värdepappersmarknaden. Dessa regler bygger till stor del på krav antagna inom EU. Närmare bestämmelser om informationsgivning finns i Finansinspektionens föreskrifter FFFS 2007:17 om verksamhet på marknadsplatser samt i marknadsplatsernas regelverk. I detta delmoment ingår kunskap om hur och när kurspåverkande information, respektive regelbunden finansiell information ska offentliggöras och rapporteras.

I detta delmoment ingår också kunskap om de vanligaste informationssystemen som finns på marknaden. Vidare ska licenshavaren veta var han eller hon hittar information om emittenter och om olika instrument. Det kan till exempel gälla att hitta villkoren för en emission eller storleken på utdelningen i ett bolag.

Regler om prospekt finns i lagen om handel med finansiella instrument och i EU:s prospektförordning. En licenshavare ska känna till dessa regler.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Noterade bolags informationsplikt	K		
Information om emittenter och instrument	K	F	
Översikt över de olika regelverk som avser prospekt	K		

Depåhantering och efterföljande affärsredovisning

Det kan finnas både affärsmässiga och administrativa skäl till varför man ska ha en depå tjänst. Vissa typer av värdepappersaffärer kräver att kunden har en depå. Licenshavaren måste ha kunskap om vilka dessa affärer är. Licenshavaren måste dessutom ha kunskap om skillnaden mellan ett vp-konto och en depå. I detta moment ingår också förvaltarens uppgift vid till exempel rösträtsregistrering och bevakning av bolagshändelser. Slutligen tar detta moment upp redovisning av affärer och vad som gäller vid utfärdandet av en avräkningsnota.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
	K	F	
Depåhanteringen i praktiken	K	F	
Förvaltarens uppgifter	K	F	
Redovisning av affärer	K	F	
Aviseringar, avräkningsnota m.m.	K	F	

Handel med finansiella instrument

I detta delmoment ingår grundläggande kunskap om de handelsregler som gäller på i första hand Nasdaq OMX Stockholm men även på övriga svenska marknadsplatser såsom NGM och Burgundy. Av betydelse för handeln med finansiella instrument är dessutom de regler som finns i lagen om värdepappersmarknaden samt i Finansinspektionens föreskrifter 2007:16 om värdepappersrörelse. Slutligen finns självreglering genom Svenska Fondhandlareföreningens ”Vägledande sammanställning för utformning av interna riktlinjer vid handläggning av affärsuppdrag avseende finansiella instrument”. Licensstagaren ska känna till vilka som kan antas som deltagare på en börs eller en handelsplattform (Multilateral Trading Facilities, s.k. MTF-plattformar) och vilka krav som marknadsplatsen ställer upp för sådant deltagande. Vidare ska licenshavaren ha övergripande förståelse för vilka krav regelverken ställer på t.ex. orderläggning och makulering av affärer såväl i förhållande mot marknadsplatsen som i relationen med kunden.

En viktig del i dessa regler är kraven på offentliggörande av aktieaffärer, bl.a. när och hur en aktieaffär ska offentliggöras. Vidare ska licenshavaren känna till när en aktieaffär anses vara gjord på en börs eller en MTF, och vad som krävs för att en kundorder ska få genomföras utanför en sådan marknadsplats.

Licenshavaren ska ha kunskap om hur kommission och självinträde fungerar.

En licenshavare ska förstå vad reglerna om bästa orderutförande innebär för olika marknader, investeringstjänster och kundkategorier, inte minst i ljuset av att handel med svenska aktier i dag erbjuds av flera konkurrerande marknadsplatser. Dessutom ska licenshavaren förstå vad reglerna om hantering av kunders order innebär, vad gäller tidsordning, aggregering och allokering.

Den tekniska utvecklingen och förändringar i regelverk har lett till att det utvecklats nya datorbaserade handelsmetoder. Direct Market Access (DMA), Sponsored Access, Algoritmhandel, High Frequency Trading (HFT), Co-location, Proximity Services och Smart Order Routing (SOR) är några exempel på sådana handelsmetoder. Licenshavaren ska känna till de väsentliga dragen i denna utveckling och vad dessa begrepp innebär.

Inom EU infördes den 1 november 2012 nya regler om blankning ("short selling"). Licenshavaren ska känna till vad de nya reglerna innebär, bl.a. med avseende på rapportering och offentliggörande av korta positioner. Vidare ska licenshavaren känna till skillnaden mellan oäkta blankning ("naked short selling") och äkta blankning ("covered short selling").

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Handelsdeltagare och deras förhållande till börser och MTF:er	K		
Handel på och utanför börs eller MTF	K		
Handelsregler och offentliggörande av aktieaffärer	K		
Bästa orderutförande	K	F	T
Ordervillkor och handelsförutsättningar	K		
Orderhantering i övrigt	K	F	
Kommission, självinträde och handel i eget lager	K	F	
Datorbaserade handelsmetoder	K		
Blankning	K		
Leveransregler	K		

Börs- och marknadsplatsverksamhet

Detta delmoment behandlar svenska börser och marknadsplatser. Det gäller både reglerade marknader och handelsplattformar (s.k. MTF-plattformar). De största utländska marknadsplatserna ingår också. Uppställda kriterier för börsverksamheten samt grundläggande kunskap om emittenters förhållande till de svenska börserna Nasdaq OMX Stockholm och NGM tas också upp i detta delmoment.

Licenshavaren ska känna till skillnaden mellan de krav som gäller när en aktie är upptagen till handel på en reglerad marknad, jämfört med när en aktie "bara" är upptagen till handel på en svensk MTF (First North, Nordic MTF eller Aktietorget).

Licenshavaren ska känna till hur man definierar en MTF-plattform, vem som får starta och driva den, samt vem som lämnar tillstånd till detta. Licenshavaren ska också känna till skillnaderna mellan en reglerad marknad och en MTF-plattform och vad som krävs för att ett värdepapper ska kunna tas upp till handel på en MTF-plattform. Licenshavaren ska dessutom känna till de största MTF-plattformarna där man handlar nordiska och europeiska värdepapper. Licenshavaren ska slutligen kunna identifiera vilka MTF:er som endast erbjuder handel i börsnoterade aktier (t.ex. Burgundy) och vilka som erbjuder handel i aktier som inte är börsnoterade (First North, Nordic MTF och Aktietorget).

Licenshavaren ska också känna till att aktier i bl.a. svenska börsbolag i dag handlas inte bara på Nasdaq OMX Stockholm utan även alternativt på andra svenska och utländska marknadsplatser – vanligen MTF:er – såsom Turquoise, Bats Chi-X Europe och Burgundy.

Licenshavaren ska även ha kunskap om de vanligaste trading- och affärssystemen som finns på den svenska och internationella marknaden.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Svenska börser och några större utländska	K		
MTF-plattformar (Turquoise, Bats Chi-X Europe, Burgundy, First North m.fl.)	K		
Emittenter och deras förhållande till marknadsplatsen	K		
Andra marknadsplatser	K		
De vanligaste trading- och affärssystemen	K	F	
Internationella trading- och kommunikationssystem	K		

Delområde 3 – Finansiell ekonomi

Delområde 3 omfattar kunskap avseende finansiell ekonomi. En licenshavare ska ha en tillräcklig grundkunskap inom ämnesområdet för att kunna nyttja denna kunskap som referensram i kundsituationer. I praktiken innebär det att kännedom om olika begrepp och definitioner samt grundläggande kunskap om värdering av finansiella produkter är viktiga moment som mer eller mindre måste behärskas.

Vissa av delmomenten i detta område kan vid en första anblick tyckas sakna en gemensam nämnare. Det finns dock ett genomgående centralt tema, nämligen begreppen avkastning och risk och deras inbördes relation. Då flera av momenten bygger på varandra är det en fördel om studier och inhämtandet av kunskapen kan ske i en logisk följd.

Nationalekonomiska begrepp

Licenshavaren ska till vissa delar förstå hur makroekonomi, dvs. samhällets ekonomi, påverkar mikroekonomi, dvs. den enskilda kundens ekonomi, och hur denna koppling i sin förlängning påverkar rådgivningssituationen.

En licenshavare ska vidare ha kännedom om dels olika centrala begrepp och definitioner som används inom makroekonomi såsom bruttonationalprodukt, konsumtion, offentliga utgifter, investeringar, bytesbalans, försörjningsbalans, utbuds- och efterfrågechocker samt penning- och finanspolitik, men också förstå hur dessa påverkar rådgivningen till kund.

Licenshavaren ska också förstå hur ekonomiska politiska åtgärder kan samordnas i ett land, eller i en sammanslutning av flera länder, där en specifik uppfattning om den ekonomiska aktiviteten råder. Licenshavaren ska också förstå hur dessa samordningar får direkta effekter på kapitalmarknader. Licenshavaren ska även känna till vilka de gemensamma organen (IMF, OECD, ECB m.fl.) är samt deras övergripande syfte.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Grundläggande begrepp	K	F	T
Penning- och valutapolitik	K	F	T
Finanspolitik	K	F	T

Grundläggande förutsättningar på kapitalmarknaden

En förutsättning för att de finansiella marknaderna ska vara effektiva är att prisbilden på underliggande finansiella tillgångar reflekterar den information som påverkar priset och därmed också avsaknad av arbitragemöjligheter.

Mät punkt	Kognitiv nivå		
Kapitalmarknadens funktioner	K		
Effekter av arbitragemöjligheter, perfekta marknader	K		
Förväntad respektive faktisk avkastning	K		

Tidsvärdet av kapital och ”priset på kapital”

Kapitalmarknadens viktigaste funktion är att förmedla kapital mellan de som har underskott och de som har överskott av kapital. I princip gäller det således att ”flytta” kapital framåt eller bakåt i tiden. Den faktor som påverkar värderingen, det vill säga räntan, och hur den formuleras är viktig att ha kännedom om. Vidare är begrepp som effektiv ränta, nominell ränta och realränta viktiga att kunna.

Mät punkt	Kognitiv nivå		
Nuvärden och slutvärden	K	F	T
Enkel och effektiv ränta	K	F	T
Nominell och real ränta (avkastning)	K	F	T

Finansiell statistik

På kapitalmarknaden definieras i allmänhet risken i en placering med utgångspunkt från variation i placeringens värde. Om två placeringar har samma förväntade avkastning, men olika risker, föredras placeringen med den lägsta risken. Detta gäller enskilda placeringar. Tolkningen ändras när risk och avkastningskaraktäristika avser en portfölj, eftersom placeringens samvariation med andra placeringar i portföljen påverkar den totala portföljens risk. Enligt kapitalmarknadsteorin råder ett linjärt förhållande mellan förväntad avkastning och risk. Det innebär att kännedom om regressionsanalys, och tolkning av dessa samband, blir viktiga att behärska för licenshavaren.

Mät punkt	Kognitiv nivå		
Lägesmått (aritmetiskt och geometriskt medelvärde)	K	F	T
Spridningsmått (varians och standardavvikelse)	K	F	T
Korrelation och regressionsanalys	K	F	T

Grundläggande värdering av aktier, obligationer och derivatinstrument

Den övergripande värderingsprincipen för finansiella placeringar är att deras värden bestäms av de kassaflöden som de förväntas ge. Det betyder i sin tur att dessa framtida kassaflöden, till exempel aktieutdelningar och kupongräntor, måste flyttas till idag för att priset ska erhållas. Huvudprinciper för denna värdering och förändring i parametrar ska en licenshavare kunna.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Yield-kurvan	K		
Duration	K	F	T
Utdelningspolitik	K		
P/E-tal	K		
Motiverad kurs	K	F	T
Optioner, europeiska, amerikanska, köp-, sälj-	K		
Resultatdiagram för optioner	K	F	T
Värderingskoncept	K	F	T

Begreppen risk och avkastning

Risker kan definieras på olika sätt. Denna underrubrik behandlar kredit- och motpartsrisker, bolagsrisker och marknadsrisker såsom ränte-, valuta- och kursrisker. Dessutom beskrivs likviditetsrisker och operativa risker. Licenshavaren ska ha kännedom om innebörden av olika risker och hur de kan påverka kundens investeringar.

Enligt portföljteorin definieras risken i termer av variation i avkastningen, det vill säga vanligen i termer av varians eller standardavvikelser. Enligt kapitalmarknadsteoris riskdefinition är det emellertid den enskilda placeringens avkastning jämfört med marknadsportföljens som är intressant eftersom placeringarna förväntas ha väldiversifierade portföljer.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Kredit- och motpartsrisker	K	F	T
Marknadsrisker (ränte-, valuta-, och kursrisker)	K	F	T
Likviditetsrisker	K	F	T
Operativa risker	K	F	
Samvariation (korrelation)	K	F	
Begreppet effektiva portföljer	K	F	T
Markowitz's portföljansats	K	F	T

Definition av marknadsindex

Förtjänsten med ett index är att detta på ett enkelt sätt sammanfattar avkastningen för en marknad, ett land eller en region. Hur index konstrueras och när de ska utnyttjas är väsentligt vid analys av placeringar på kapitalmarknaden.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Värdeviktade och likaviktade index	K	F	
Avkastnings- och förmögenhetsindex	K	F	
Regionala index	K	F	

Grunderna i portfölj- och kapitalmarknadsteorierna

Även om dessa teorier till sin form är ”tunga” måste de bakomliggande idéerna behärskas av en licenshavare. Betoningen ligger således snarare på tillämpning och analys än de rent tekniska inslagen. Kännedom och karakteristika liksom de variabler som påverkar värderingen av derivatinstrument ingår i delmomentet.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Samvariationsegenskaper i avkastning mellan placeringstillgångar	K	F	T
Diversifieringsmöjligheter	K	F	T
Begreppet effektiv front	K	F	T
Marknadsportfölj, definition och egenskaper	K	F	T
Placeringslinjen för värdepapper (Security Market Line, CAPM)	K	F	
Marknadsrisk (betavärde)	K	F	T
Under- respektive övervärderade tillgångar	K	F	T

Effekter av diversifiering, såväl nationellt som internationellt

Enligt portföljteorin ska en rationell placerare sprida risker på ett flertal olika placeringsalternativ. Detta kan uppnås utan att den förväntade avkastningen sjunker. För att uppnå diversifiering måste dock de olika placeringsalternativen ha specifika kännetecken, något som är viktigt att känna till, förstå och kunna tillämpa i kundrådgivningsmomentet.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Total risk	K	F	T
Marknadsrisk och unik risk	K	F	T
Effekter av nationell respektive internationell diversifiering	K	F	
Tillgångs- och skuldanalys	K	F	T

Effektiva portföljer

Enligt synsättet inom finansiell ekonomi förväntas investerarna placera i effektiva portföljer. Avvikelser från dessa effektiva portföljer ger enligt teorin inget mervärde. Att placera i effektiva portföljer är därför centralt när det gäller portföljförvaltning.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Förväntad avkastning	K	F	T
Förväntad avkastning och risk	K	F	T
Riskpremie	K	F	T
Det riskfria placeringsalternativet	K	F	T
Marknadsrisk (betavärde) för en portfölj	K	F	T
Företagsspecifik (unik) risk för en portfölj	K	F	T

Utvärdering av portföljer och fonder

Avkastningen på placeringar kan i princip hänföras till tre variabler, en direkt koppling till marknadsutvecklingen (t.ex. en indexfond), professionalism i förvaltningen (t.ex. en branschfond) och en ren slumpmässig process. För att en meningsfull utvärdering ska kunna utföras måste förutom avkastningen också placeringens risk beaktas. Riskjusterad avkastning blir således ett nyckelord vid utvärdering av placeringar.

Mät punkt	Kognitiv nivå		
	K	F	T
Vedertagen metodik	K	F	T
Direktavkastning och värdetillväxt	K	F	T
Riskjusterade avkastningsmått (Sharpekvoten, informationskvoten, Jensens alpha m.fl.)	K	F	T
Analys och tolkning av begreppet överavkastning / avvikelseavkastning	K	F	T

Delområde 4 – Etik och sundhetsregler

Delområde 4 omfattar kunskap om sådana regler och etiska förhållningssätt som i ett bredare perspektiv kan sägas bidra till att bevara sundheten på den svenska värdepappersmarknaden. En licenshavare ska känna till och kunna tillämpa grundläggande etiska riktlinjer på värdepappersmarknaden. Licenshavare ska känna till hur normer av olika slag skapas och utvecklas samt ha kunskap om och kunna tillämpa regler om bl.a. intressekonflikter, anställdas värdepappersaffärer, mutor och bestickning, penningtvätt och marknadsmissbruk.

Avsnitten inom området är relativt fristående från varandra. Alla har dock det gemensamt att reglerna, förutsatt att de efterlevs, kan sägas bidra till att bevara sundheten på värdepappersmarknaden och till att allmänhetens förtroende för denna marknad upprätthålls.

Etik och moral

Intresset kring frågor som rör etik och moral har ökat under senare år. Såväl samhället i stort som finansmarknaden mer specifikt har över tiden blivit allt mer komplex. Krav ställs på hur företag och personer uppför sig på värdepappersmarknaden. Reglerna blir mer omfattande och detaljerade, samtidigt som det fortfarande finns områden och situationer där det är oklart vad som egentligen är ”rätt” eller ”fel”. För att bevara förtroendet för värdepappersmarknaden och de företag och personer som arbetar på denna är det viktigt att licenshavare besitter vissa grundläggande kunskaper om etik och moral, liksom känsla och intresse för hur situationer och frågor som uppstår ska hanteras på ett etiskt försvarbart sätt.

Licenshavaren ska under detta avsnitt ha kunskap om de grundläggande etiska riktlinjer som finns på den svenska värdepappersmarknaden och som utfärdas av branschorganisationer och av Finansinspektionen. Genom att känna till och förstå dessa värderingar och riktlinjer blir det förhoppningsvis lättare för licenshavare att hålla ett säkert avstånd från det otillåtna. För licenshavaren är det även viktigt att känna till vem man kan vända sig till med etiska frågor och i tveksamma situationer. Särskilt intresse ägnas därvid åt compliancefunktionens roll och ställning i organisationen.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Grundläggande etiska riktlinjer på värdepappersmarknaden	K	F	
Upprätthållandet av ett betryggande avstånd till det otillåtna	K	F	T
Compliancefunktionen och vem man vänder sig till med etiska och svåra bedömningsfrågor	K	F	T

Normbildning på värdepappersmarknaden

Verksamheten på värdepappersmarknaden och aktörerna på denna är föremål för reglering av olika slag och karaktär. Regler ges bl.a. i lagar beslutade av riksdagen, föreskrifter utgivna av Finansinspektionen, samt i vissa rättsakter utfärdade av EU. De senare kan ha direkt verkan eller behöva implementeras aktivt i svensk rätt. Vilka kunskaper som krävs rörande själva innehållet i dessa regelverk framgår på andra håll i kunskapskraven. Här behandlas istället själva normgivningsprocessen och reglernas olika inbördes värde.

Som komplement till och konkretisering av vissa bestämmelser i ovan nämnda regelverk har intresse- och branschorganisationer som Svenska Fondhandlareföreningen, Fondbolagens Förening och Aktiemarknadsnämnden genom självreglering skapat regler för sina medlemsföretag och i förekommande fall för anställda i berörda företag. Licenshavare ska känna till organisationernas respektive roller och viktigare regler.

Bland organisationerna ovan återfinns SwedSec som behandlas separat. Licenshavare ska ha kunskap om vilka företag och personer som omfattas av SwedSecs regelverk, vilka skyldigheter de anslutna företagen och licenshavarna ikläder sig, samt vilka sanktioner som kan vidtas mot dem som bryter mot regelverket. Det är även viktigt att känna till den praxis som successivt uppkommer med stöd av regelverket.

Självreglering tillkommer även genom de avtal som börsmedlemmar och börsbolag ingår med reglerade marknader och andra marknadsplatser samt med clearingorganisationer. Dessa avtal behandlas i delområde 2 under mätpunkten ”Handel med finansiella instrument”.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Normbildning på värdepappersmarknaden	K		
Självreglerande organ på värdepappersmarknaden	K		
SwedSecs regelverk och hur detta tillämpas i praktiken	K	F	

Intressekonflikter m.m.

Detta avsnitt täcker ett antal intresseområden som syftar till att säkerställa sundheten i värdepappersrörelsen. Licenshavaren ska känna till och kunna tillämpa det grundläggande kravet att värdepappersinstitut ska ta tillvara sina kunders intressen när de tillhandahåller investerings- eller sidotjänster, att de ska handla hederligt, rättvist och professionellt, samt att de även i övrigt ska agera på ett sådant sätt att allmänhetens förtroende för värdepappersmarknaden upprätthålls.

Vidare behandlas de krav som ställs på ett värdepappersinstituts organisation, riskhantering, genomlysning och interna riktlinjer, rutiner och system, liksom frågan om vem som bär ansvaret för att dessa krav uppfylls.

Inom värdepappersinstitut och deras verksamhet uppstår från tid till annan intressekonflikter som måste hanteras på ett lämpligt sätt. Det kan exempelvis röra sig om intressekonflikter mellan företagets och anställdas egen handel kontra företagets handel för kunders räkning. Licenshavare måste känna till de regler som gäller vid intressekonflikter, olika praktiska metoder såsom ”chinese walls” som används för att undvika intressekonflikter, samt hur privata uppdrag och andra jävsituationer som kan påverka arbetsuppgifterna ska hanteras. Licenshavare ska även känna till grunderna i reglerna (i FFFS 2007:16) om incitament.

Licenshavaren ska även förstå reglerna (i FFFS 2005:9) om analyser och investeringsrekommendationer samt om rättvis presentation av intressen och intressekonflikter i dessa.

Licenshavaren måste även känna till bakgrunden och syftet med reglerna om att tillvarata kundernas intressen och hantera intressekonflikter. Det är inte tillräckligt att veta vad som är tillåtet eller inte utan licenshavaren måste, för att kunna lösa intressekonfliktsproblem som

uppstår i praktiken, känna till den etiska och moraliska grunden för reglerna. Härigenom kan licenshavaren lättare hamna rätt även när det saknas uttryckliga föreskrifter och lagparagrafer.

Licenshavare ska även känna till och kunna tillämpa reglerna avseende anställdas egna eller närståendes värdepappersaffärer. Dessa återfinns dels i lag och dels i regler utgivna av Svenska Fondhandlareföreningen och Fondbolagens Förening. Här behandlas också reglerna om tilldelning till anställda vid överteckning.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Kravet att ta tillvara kundernas intressen och även i övrigt handla hederligt, rättvist och professionellt	K	F	T
Krav på organisation, riskhantering, interna riktlinjer m.m.	K	F	
Regler om intressekonflikter och hur sådana konflikter hanteras samt om incitament	K	F	T
Analys och investeringsrekommendationer	K	F	
Regler om egna och närståendes värdepappersaffärer	K	F	T
Syftet och bakgrunden till reglerna om att kundernas intressen ska tas tillvara och om hantering av intressekonflikter	K		

Mutor och bestickning

Det förekommer på värdepappersmarknaden att kunder och andra intressenter erbjuder eller erbjuder gåvor, tjänster och andra förmåner. Detta sker ofta i kundvårdande och välmenande syfte men kan ibland anta proportioner eller förekomma i sådana situationer att de riskerar att komma att betraktas som mutor och för mottagaren kan komma att utgöra bestickning. För att undvika sådana situationer måste licenshavaren känna till och kunna tillämpa de regler och den viktigare praxis som finns på området. Licenshavare ska även känna till den verksamhet som bedrivs av och de riktlinjer som utfärdas av Institutet Mot Mutor.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Regler om åtgärder mot mutor och bestickning	K	F	T

Penningtvätt och finansiering av terrorism

Med penningtvätt menas åtgärder som vidtas för att dölja, omsätta eller legitimera, det vill säga "tvätta", pengar som erhållits genom brottslig verksamhet. Med "finansiering av terrorism" avses i regelverket inte endast finansiering av terrorism utan även andra former av särskilt allvarlig brottslighet. Regler om hur bland annat värdepappersinstitut och banker ska agera för att motverka och inte utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism finns i lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism samt i föreskrifter från Finansinspektionen (FFFS 2009:1). En licenshavare ska känna till och kunna praktiskt tillämpa de viktigaste reglerna i dessa författningar.

Licenshavaren måste även känna till bakgrunden och syftet med reglerna. Det är inte tillräckligt att veta vad som är tillåtet eller inte utan licenshavaren måste även – för att vid kundmöten kunna hamna rätt i avvägningar mellan personlig integritet och brottsbekämpning – känna till den etiska grunden för reglerna.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
	K	F	T
Regler om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism	K	F	T
Syftet och bakgrunden till reglerna	K		

Marknadsmisbruk

Lagen om straff för marknadsmisbruk vid handel med finansiella instrument – ”marknadsmisbrukslagen” – behandlar dels insiderbrotten, dels brottet otillbörlig marknadspåverkan. Vidare behandlar lagen den skyldighet som finns för bland annat värdepappersinstitut att rapportera transaktioner som kan antas utgöra eller ha samband med insiderbrott eller otillbörlig marknadspåverkan till Finansinspektionen.

En licenshavare ska förstå de brott och förfaranden och den rapporteringsskyldighet som behandlas i marknadsmisbrukslagen. Vidare krävs kännedom om och förståelse för Finansinspektionens och domstolarnas viktigare ställningstaganden på området. Slutligen ska licenshavaren ha grundläggande kännedom om sådana regler i börsernas medlemsavtal, främst Nasdaq OMX Nordic Member Rules, som är besläktade med reglerna om otillbörlig marknadspåverkan, dvs. i första hand reglerna om att order och avslut ska återspegla marknadsvärdet samt utgöra verkliga order och avslut.

Licenshavaren måste även känna till bakgrunden och syftet med reglerna. Det är inte tillräckligt att veta vad som är tillåtet eller inte utan licenshavaren måste även, för att kunna hantera faktiska transaktioner och rapporteringsskyldigheten och hamna rätt i avvägningar av hur han eller hon bör agera, känna till den etiska och moraliska grunden för reglerna.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
	K	F	T
Insiderbrotten	K	F	
Lagregler och borsregler om otillbörlig marknadspåverkan	K	F	
Skyldigheten att rapportera insiderbrott och otillbörlig marknadspåverkan samt meddelandeförbudet	K	F	
Syftet och bakgrunden till reglerna	K		

Anmälningsskyldighet och förande av loggbok

Lagen om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument – ”anmälningsskyldighetslagen” – innehåller regler om att aktiemarknadsbolag är skyldiga att anmäla vilka anställda och uppdragstagare som har ”insynsställning” i bolaget till Finansinspektionen. De som har en sådan insynsställning är skyldiga att inom viss tid anmäla eventuella innehav av finansiella instrument i det bolag i vilka de har insynsställning samt förändringar i detta innehav till Finansinspektionen. Även större aktieägare i aktiemarknadsbolag har insynsställning och är skyldiga att anmäla sina innehav i aktiemarknadsbolaget till Finansinspektionen.

Vidare finns i anmälningsskyldighetslagen regler om förbud för vissa personer i insynsställning att handla i finansiella instrument relaterade till aktiemarknadsbolaget inom viss tid

före ordinarie delårsrapport, liksom regler om att aktiemarknadsbolag ska föra förteckning (loggbok) över personer med tillgång till insiderinformation.

En licenshavare ska känna till och förstå ovanstående regler och vad de innebär i praktiken.

Mätpunkt	Kognitiv nivå	
Aktiemarknadsbolags anmälan av insynspersoner och insynspersoners anmälan av värdepappersinnehav	K	F
Handelsförbudet för insynspersoner	K	F
Förande av loggbok	K	F

Grundläggande kundskyddsregler

Kundskyddsreglerna har på senare tid alltmer kommit i fokus. Licenshavaren ska förstå vad som åligger instituten i olika situationer t.ex. vid rådgivning och vid orderexekvering. Licenshavaren ska kunna tillämpa reglerna om lämplighets- och passandebedömning i lagen om värdepappersmarknaden.

Beträffande lämplighetsbedömningen ska licenshavaren förstå att den inbegriper två moment, dels att rådgivaren inhämtar adekvat och tillräcklig information om kunden enligt lagstiftarens krav, dels att de råd som lämnas ska kunna kopplas till – och vara lämpliga utifrån – de inhämtade uppgifterna. Att inhämta uppgifter om kunden (och dokumentera dessa) är inte tillräckligt. En rådgivare måste därutöver göra en väl övervägd bedömning av vad som är lämpligt utifrån kundens situation. Rådgivaren ska också kunna ange skälen till varför den inhämtade informationen föranlett det aktuella rådet.

Licenshavaren ska känna till/förstå vilka olika dokumentations- och kompetenskrav som gäller i olika situationer. Genom att uppfylla kraven på dokumentation av rådgivning kan rådgivaren/institutet visa att man inhämtat erforderlig information om kunden, vilket i sin tur ger stöd för att de råd som lämnats varit lämpliga. Brister i dokumentation av rådgivning kan skapa osäkerhet om detta samt leda till tvister med kunden, tillsynsärenden för institutet och disciplinpåföljder för rådgivaren. Licenshavaren ska känna till de konsekvenser som utebliven eller bristfällig dokumentation kan få för såväl licenshavaren som för institutet.

Licenshavaren ska känna till och förstå reglerna om skadeståndsskyldighet vid vårdslös (oaktsam) rådgivning samt vid tillhandahållande av investeringstjänster i övrigt. Licenshavaren ska alltså känna till de grundläggande förutsättningar som normalt måste vara uppfyllda för att ett institut ska bli skadeståndsskyldig gentemot en kund, såsom att kunden drabbats av en ekonomisk skada, att orsakssamband finns mellan institutets agerande och skadan samt att institutet agerat på oaktsamt sätt.

Licenshavaren måste även känna till bakgrunden och syftet med rådgivningsreglerna. Det är inte tillräckligt att veta vad man är skyldig att göra utan licenshavaren måste – för att kunna hantera faktiska kundmöten – känna till den etiska och moraliska grunden för reglerna. Härigenom kan licenshavaren leva upp till kundernas förväntningar på hur en ”god” rådgivare bör agera.

På senare tid har det blivit allt vanligare med investeringsbedrägerier. Bedragarna tar i regel direktkontakt per telefon med kunderna. Många gånger vänder sig kunderna därefter i ärendet till sin rådgivare eller annan kontakt hos det anslutna företaget, för att få råd eller hjälp med praktiska göromål, t.ex. med överföring av pengar. En licenshavare ska känna igen de vedertagna varningssignaler på investeringsbedrägeri som finns och ska därmed även förstå när det finns klara signaler på att ett erbjudande kan misstänkas utgöra bedrägeri. Licenshavaren ska även känna till var kunden kan få mer information, i första hand på Finansinspektionens hemsida.

Licenshavaren ska förstå de olika kundkategorierna i lagen om värdepappersmarknaden samt vilken praktisk betydelse kundkategorisering har.

Licenshavaren ska känna till de viktigaste reglerna om den information som ett institut ska tillhandahålla en kund innan en investeringstjänst utförs, exempelvis beskrivning av de aktuella finansiella instrumenten och de risker som är förknippade med dessa, information om institutets priser och avgifter samt om institutets riktlinjer för bästa utförande av order och för intressekonflikter. Krav på kännedom om faktablad respektive information till kund vid försäkringsförmedling finns i delområde 5, under mätpunkten ”Faktablad och övrig information till kund” och i delområde 1 under mätpunkten ”Försäkringsförmedling och god försäkringsförmedlingssed”.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
	K	F	
God rådgivningssed och omsorgsplikt (inkl. lämplighetsbedömningar)	K	F	
Dokumentationskrav vid rådgivning	K	F	
Kompetenskrav vid rådgivning	K		
Skadeståndsskyldighet vid vårdslös rådgivning och vid tillhandahållande av investeringstjänster i övrigt	K	F	
Omsorgsplikt utanför rådgivningssituationer, t.ex. vid utförande av order (inkl. passandebedömningar)	K	F	
Investeringsbedrägerier	K	F	
Kundkategorier	K	F	
Information till kund vid tillhandahållande av investeringstjänster	K	F	
Syftet och bakgrunden till reglerna kring rådgivning	K		

Delområde 5 – Regelverk på värdepappersmarknaden

Delområde 5 omfattar kunskap om regelverk och tillsyn på den svenska värdepappersmarknaden. En licenshavare ska besitta en bred kunskap inom ämnet och kunna nyttja denna kunskap som referensram i sina kundrelationer. I praktiken innebär det krav på kännedom om begrepp och definitioner samt grundläggande kunskap om olika näringsrättsliga regler som omgärdar värdepappersrörelsen liksom kunskap om viss grundläggande civilrättslig lagstiftning som berör värdepappersmarknaden.

Värdepappersrörelse

Att bedriva värdepappersrörelse kräver tillstånd av Finansinspektionen. En licenshavare ska ha kännedom om olika värdepappers- och sidoverksamhetstillstånd samt vilken verksamhet som kan bedrivas med stöd av de olika tillstånden. Det är särskilt viktigt för en licenshavare att känna till reglerna och omständigheterna kring begreppet sekretess. En licenshavare ska kunna tillämpa sekretessreglerna i konkreta situationer. Licenshavaren ska också förstå definitionen av finansiella instrument i lagen om värdepappersmarknaden.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Tillståndspliktig verksamhet; olika tillstånd och vad dessa avser	K		
Sidotjänster/sidoverksamheter; olika tillstånd och vad dessa avser	K		
Sekretess	K	F	T
Definitionen av finansiella instrument	K		

Lagen om investeringsfonder

En licenshavare ska känna till huvudbegreppen i lagen (2004:46) om investeringsfonder samt vad som krävs för att få tillstånd att bedriva fondverksamhet. Licenshavaren ska förstå skillnaden mellan en värdepappersfond och en specialfond samt förstå fondbolagets och förvaringsinstitutets respektive roller i förhållande till fonden. Licenshavaren ska också känna till vad som krävs för att få tillstånd samt vem som utövar tillsyn över verksamheten. Licenshavaren ska vidare förstå vilken information som måste lämnas till fondandelsägare och blivande fondandelsägare, t.ex. faktablad och information om avgifter.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Lagen om investeringsfonder; fondbolag, fondföretag, värdepappersfond, specialfond, förvaringsinstitut	K	F	
Förutsättningar för tillstånd	K		
Tillsyn, sanktioner	K		
Faktablad och övrig information till kund	K	F	

Flaggning, bud och tvångsinlösen

Licenshavare ska förstå reglerna om när en aktieägare ska flagga och hur flaggningen ska utföras. Licenshavaren ska även förstå reglerna om budplikt i lagen (2006:451) om offentliga uppköpserbjudanden på aktiemarknaden. Licenshavaren ska förstå;

- när reglerna är tillämpliga, vilka aktier det handlar om och gränsen för budplikt,
- vilka skyldigheter den har som ska lämna ett bud, dvs. vad budplikten i sig innebär och skyldigheten att upprätta en erbjudandehandling.

Licenshavaren ska också känna till reglerna om tvångsinlösen av minoritetsägares aktier, dvs.;

- förstå när reglerna blir tillämpliga samt
- översiktligt känna till förfarandet; hur priset bestäms och hur en tvist om huruvida det finns en rätt eller skyldighet till inlösen eller om lösenbeloppets storlek ska hanteras samt vad förhandstillträde innebär.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Flaggningsregler	K	F	
Budplikt	K	F	
Tvångsinlösen	K	F	

Klagomålshantering

Klagomålshanteringen är central hos värdepappersinstituten. En licenshavare ska känna till hur klagomålshanteringen ska vara organiserad i instituten, och hur klagomål ska hanteras. Vidare ska en licenshavare ha kännedom om vilka organisationer och institut som informerar om ”klagomålspraxis” och vilka som handlägger klagomålstvister.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Klagomålshantering i instituten	K	F	
Hantering av kunders klagomål i övrigt (ARN, Konsumenternas Bank- och finansbyrå, Kronofogdemyndighet och allmän domstol)	K	F	

Avtal

Svenska Fondhandlareföreningen har tagit fram standardiserade avtal och allmänna bestämmelser för bankernas och värdepappersbolagens depåkunder. Vidare har Nasdaq OMX Stockholm (”Stockholmsbörsen”) utarbetat avtal för handel med standardiserade optioner. Inom branschen finns även förfogandeavtal och avtal avseende diskretionär kapitalförvaltning och placeringsrådgivning. En licenshavare måste känna till de olika avtalen, deras innehåll och syfte.

Svenska Fondhandlareföreningen har också tagit fram standardiserade avtal och allmänna bestämmelser för bankernas och värdepappersbolagens handel med finansiella instrument samt standardiserade avtal för värdepapperslån. I detta delmoment ingår de olika avtalen, deras innebörd och syfte.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Allmänna bestämmelser för depå- och kontoavtal – bank respektive värdepappersbolag	K		
Kundavtal, Integrerat Handels- och Clearingkonto hos Nasdaq OMX Stockholm	K		
Förfogandeavtal mellan kund och värdepappersbolag (reglerar VP-bolagets rätt att återpansätta de finansiella instrumenten)	K		
Något om förekommande avtal inom olika typer av kapitalförvaltning	K		
Allmänna villkor för handel med finansiella instrument	K		
Allmänna villkor för värdepapperslån	K		

Grundläggande regler om pantsättning

En licenshavare ska ha kunskap om grundläggande civilrättsliga regler gällande pantsättning och näringsrättsliga pantregler i värdepappersrörelsen. På det näringsrättsliga området föreligger skillnader mellan bankernas och värdepappersbolagens möjligheter att betinga sig pant och dessa skillnader ska en licenshavare känna till.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Pantsättning	K	F	
Värdepappersinstitutets roll och riskerna vid pantsättningen	K	F	

Civilrättsliga frågor och familjerätt

I detta delmoment behandlas allehanda grundläggande civilrättsliga begrepp och uttryck som en finansiell rådgivare kan konfronteras med och därför bör känna till. Vidare ska licenshavaren ha grundläggande kunskap om bland annat avtalsrättens grunder, fullmakter och obeståndsjuridik. Inom ämnet familjejuridik krävs kunskap om grundläggande väsentliga begrepp samt kunskap om olika familjerättsliga samlevnadsformer. Delmomentet behandlar också centrala frågor kring arv, gåva och testamente.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Grundläggande civilrättsliga begrepp	K	F	
Grundläggande avtalsrätt	K	F	
Fullmakter och annan behörighet	K	F	T
Obestånd, konkurs och utmätning	K		
Grundläggande familjerätt: äktenskap och samboförhållanden m.m.	K	F	
Testamente och arv samt omyndigs ställning	K	F	

Bolagsrätt – Aktiebolagsrätt

I detta moment ingår grundläggande kunskap om associationsrätt, dock med tyngdpunkt på aktiebolagsrätt. Licenshavaren ska kunna och förstå skillnaden mellan de olika associationsformer som förekommer. Han eller hon ska dessutom känna till aktien och dess rättsverknningar. I detta delområde ingår också vad som krävs för att bilda ett aktiebolag och vad registrering hos Bolagsverket får för betydelse. Vidare behandlas det som gäller avstäm-

ningsbolag som innebär att aktieboken hanteras via ett dataregister hos Euroclear Sweden och att inga fysiska aktiebrev förekommer. Slutligen ska licenshavaren känna till bolagets beslutande organ – stämman, styrelse, VD – och deras respektive roller i styrningen av bolaget.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Skillnaden mellan olika associationsformer	K	F	
Aktien och aktiens rättsverkningar	K	F	
Aktieboken och aktiebrev	K	F	
Annan central formalia (t.ex. registrering hos Bolagsverket och registreringsbevis)	K		
Avstämningsbolag och hanteringen av dessa	K	F	
Bolagets beslutandeorgan / Ägarstyrning	K		

Insättningsgaranti och investerarskydd

Kunders insättningar på konto i banker, kreditmarknadsföretag och värdepappersbolag med tillstånd att ta emot kunders medel på konto omfattas av en insättningsgaranti. Garantin ger kontokunderna visst skydd i händelse av kontohållarens konkurs.

På motsvarande sätt finns ett investerarskydd som ger möjlighet till ersättning för förluster av investerarens finansiella instrument och medel hos värdepappersinstitut, fondbolag och vissa förvaltningsbolag.

Licenshavare ska känna till, förstå och kunna tillämpa de regler som återfinns i ovan angivna regelverk.

Mätpunkt	Kognitiv nivå		
Insättningsgaranti	K	F	T
Investerarskydd	K	F	T